

Dialektforskeren Torsten Balle

Professor Niels Åge Nielsen

Meddelsen om Torsten Balles pludselige død gjorde et dybt indtryk på os, hans venner på Institut for jysk sprog- og kulturforskning ved Aarhus Universitet.

Da vi i årene efter krigen prøvede at sætte gang i arbejdet med en grundig udforskning af de jyske dialekter, var vi klar over, at Thy var et af de forsømte områder. Jeg foretog i 1947 nogle undersøgelser i Sydthy og fortsatte i sommerferierne 1953 og 1954 på Hanstholm. Jeg slog mig ned i Ræhr og fandt her mange meget gamle og udmærkede meddelere, men trods al flid mærkede jeg, at jeg havde store vanskeligheder med det mærkelige fænomen, at thyboerne har fire selvyde i de rækker, hvor rigssproget kun har tre: i, e, æ og u, o, a, man har med andre ord to slags e og to slags o, der tilmed bliver ændret efter lyde foran og bagefter. Her kom det mig nu meget tilpas, at lærer Torsten Balle i Torsted i 1953 meldte sig til professor Peter Skautrup og tilbød sin hjælp både med hensyn til stednavne og dialektord. Det viste sig, at vi her havde fundet en mand, der, foruden at han var indfødt og stadig talte dialekten, også var fuldt uddannet i lydskrift og istand til at høre de fine forskelle i dialektens lyde. Han var til daglig omgivet af dialekttalende. Både hans kone og hans tre døtre talte den, og svigermor, der boede i huset, repræsenterede den ældre dialektform. Det blev snart klart, at vi trygt kunne overlade hele arbejdet med thybomålet til ham.

Jeg traf ham første gang i 1954, da han opsøgte mig i Ræhr, og vi blev hurtigt venner. Han assisterede mig med optagelser på bånd, og jeg blev klar over, at den lille venlige og beskedne mand kendte til alle enkeltheder i den gamle bondekultur, og at han var glimrende til at udspørge de gamle på deres eget sprog.

I de mange år, der fulgte, passede han støt arbejdet med at opbygge en alfabetisk seddelsamling over hele dialekten i Torsted og Sjørring, alle sedler bragte eksempler på ordenes brug i vendinger og oversættelser til rigssproget. Og efterhånden supplerede han også denne hovedsamling med ord eller udtaleformer fra andre dialekter i Thy.

Med stor omhu fandt han frem til gamle i forskellige

egne, som sad inde med specialviden. Han skaffede sig introduction til dem og indfandt sig så hos dem med sin båndoptager og spurgte ud. Derefter sad han hjemme og lyttede tålmodigt til båndene og skrev det sagte ud i lydskrift og lavede på andre maskinskrevne ark oversættelser til rigssproget med kommentarer. Det blev til et omfattende arbejde på mange sider. Et lille udvalg af disse tekster blev fra 1965 trykt i Historisk Årbog for Thisted amt under titlen ”Tybosnak”.

Men samtidig udvidede Torsten Balle stadig sine interesseområder. Fra 1957 indeholdt næsten hvert bind af årbogen et eller flere lokalhistoriske eller personallhistoriske bidrag fra ham. Hans alsidige kendskab til ældre folkeliv og hans skarpsindighed førte her til mange lødige resultater. Og ved siden af alt dette overkom han også at grundlægge og lede Thisted byhistoriske Arkiv og i de senere år at være redaktør af årbogen.

Den dag i sommer, da underretningen om Torsten Balles død nåede os i Århus, forsøgte vi at danne os et foreløbigt overblik over alt det, som Instituttet i tidens løb havde modtaget fra ham. Hans ordsamling fra Thy rummer ca. 20.000 store tæt beskrevne sedler. Og fra hans udskrift af båndoptagelserne fra ca. 20 sogne har vi selv fået udskrevet over 23.000 sedler. Det var den dag bevægende at stå med en særskilt bunke sedler i hånden, modtaget med den sidste sending fra ham. Den omfattede særlige forhold i Thydialekten vedrørende grammatik og ordføjning, fine iagttagelser gjort gennem mange år. Torsten Balle havde hermed øjensynligt beskikket sit bo. Den bunke var en sidste hilsen til os.

Blandt alle de tusinder af meddelere, vi har haft rundt om i Jylland igennem de sidste 25 år, ragede han op som den flittigste, den mest perfekte. Hans mage finder vi aldrig igen.

*Niels Åge Nielsen,
professor.*

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og V. Hanherred 1979, side 113-114).